

Stichting Beter Zeist

Secretariaat:
Griffensteijnseplein 22
3703 BG Zeist
T: 06-46082657
KvKnr.:30250364
NL98 INGB 0005 8035 12
E: beterzeist@gmail.com
W: www.beterzeist.nl

Aan de gemeenteraad van Zeist

Zeist, 19 mei 2020

Betreft: Inspraakreactie RV Regionale Energie Strategie U16

Geachte raad,

In aansluiting op onze voorlopige reactie d.d. 9 maart 2020 op de verkenningen over de energieopwekking in de gemeente Zeist ontvangt u hierbij de inspraakreactie op het raadsvoorstel RES U16 en de daaraan ten grondslag liggende stukken. Wij beperken ons tot enkele hoofdlijnen die naar ons inzicht tot nu toe onvoldoende aandacht kregen. Daarbij gaat het ons om een effectieve vermindering van uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt door menselijk ingrijpen of handelen. Voor het overige ondersteunen wij inhoudelijk de inspraakreacties van vereniging Werkgroep Natuurlijk Zeist-West en Stichting Milieuzorg Zeist e.o.

1 In welke mate zijn de gekozen middelen van energie-opwekking inderdaad effectief voor de gewenste reductie van broeikasgassen?

De gemeente en de regio kunnen zeggen dat de keuze voor de middelen door het Rijk is bepaald en daarmee niet (meer) ter discussie staat. Echter, voor het maatschappelijk draagvlak van de keuze is meer nodig dan alleen een politiek draagvlak. Dat wordt ook erkend door het Nationaal Programma Regionale Energie Strategieën (NP-RES). Wat mensen en dus ook inwoners van Zeist zich afvragen is of de gekozen middelen wel zo veel netto bijdragen aan de reductie van broeikasgassen als wordt gesteld. Enerzijds gaat het om de energie-opbrengst van zonnepanelen en windmolens e.d. die kan toenemen door technische innovaties en afnemen als gevolg van veroudering/slijtage en klimaatverandering, zoals hogere temperaturen (zonnepanelen) en gemiddeld minder wind. Anderzijds betreft een schatting van het totale energieverlies dat ontstaat in de gehele keten vanaf plannen maken tot ontwerpen, grondstoffen exploreren, verwerken, vervoeren, bouwen van de voorzieningen, onderhouden, herstellen, afbreken na ca. 30 jaar en recyclen. Dat laatste is al een probleem zowel voor de wieken van de windturbines als voor de huidige zonnepanelen. Tot nu toe hebben wij geen valide en betrouwbare schattingen kunnen vinden die de volledige cyclus dekken. En dat is wel van belang om verantwoord keuzen te kunnen maken. *Wij pleiten daarom voor het voor de bevolking beschikbaar komen van een valide en betrouwbare schatting van de netto reductie van broeikasgassen van windturbines, zonnepanelen en andere vormen van alternatieve energieopwekking in vergelijking met de huidige fossiele brandstoffen.*

2 In welke mate zijn de gekozen middelen milieuvriendelijk zowel in Nederland als daarbuiten? Dit is voer voor deskundigen, generalisten en politici op allerlei gebied. In de RES U16 wordt vrijwel alleen in technische zin ingegaan op de mogelijke locaties van

windturbines, zonnevelden en andere vormen van warmteopwekking (biomassa, aardwarmte, aquathermie, warmte koude opslag etc.). Dit afgezien van de niet in de RES genoemde inspanningen om tot een aanzienlijke energiebesparing te komen. Bij de locatiebepaling spelen als randvoorwaarden slechts enkele wettelijke beperkingen op het gebied van geluidsproductie en afstand een rol¹. Daarnaast is beschikbaarheid van een energie-infrastructuur van voldoende capaciteit van belang. De andere belangen zouden vervolgens achteraf moeten worden afgewogen in de Omgevingsvisies en de omgevingsplannen op de bestuursniveaus van de gemeente, de provincie en het Rijk. Het betreft dan een toetsing van de haalbaarheid, kwaliteit en het realiteitsgehalte van het concept-RES richting het RES 1.0. Daarbij gaat het om (milieu)belangen, te verwachten milieueffecten, draagvlak en input vanuit participatieprocessen. Als dat pas dan gebeurt is het gezien het stringente tijdsfad eigenlijk mosterd na de maaltijd. Dat geldt zeker voor de gemeente Zeist die nog geen concept Omgevingsvisie (OV) en concept Omgevingsplan (OP) heeft opgesteld (scenario 1 van de Cie MER).

Aan het realiseren én plannen van activiteiten met grote milieugevolgen is de verplichting verbonden om voorafgaand aan het besluit een milieueffectrapport op te stellen. De activiteiten en ingrepen die in een RES worden verkend, zullen vaak zo omvangrijk zijn dat ook de milieugevolgen voor landschap, leefomgeving en natuur groot zijn. Op 28 oktober 2019 heeft de landelijke Commissie Milieu Effect Rapportage (Cie MER) haar advies uitgebracht aan het Nationaal Programma Regionale Energie Strategieën (NP-RES). Dit roept de vraag op of milieueffectrapportage voor een RES vrijwillig of verplicht is. Dat hangt af van de inhoud van het RES en de keuzes die daarin worden gemaakt. Vrijwillig of verplicht², de Commissie acht in alle gevallen het opstellen van een milieueffectrapport zinvol. Door vroegtijdig een milieueffectrapport voor een RES op te stellen, kunnen regio's zoveel mogelijk de voordelen daarvan benutten en kan de besluitvorming over een regionale energiestrategie optimaal met milieu-informatie onderbouwd worden. Maatschappelijk onaanvaardbare milieueffecten kunnen met behulp van een milieueffectrapport tijdig worden onderkend. Dit volgens scenario 3 in het advies van de Cie MER.

Wij pleiten ervoor daarbij inderdaad tijdig met een MER te beginnen, zodat er een geïntegreerd RES-MER proces ontstaat. Ook de Cie MER adviseert het instrument van Milieu Effect Rapportage al in te zetten bij de besluitvorming over de RES. *Daarbij zou ons inziens niet alleen moeten worden gekeken naar binnenlandse effecten maar ook die in andere landen.* De effecten zijn immers mondiaal. Het gaat dan vooral om landen waar de benodigde grondstoffen (zoals zeldzame metalen) worden gewonnen en waar de vereiste onderdelen worden geproduceerd. *En de milieueffecten zouden naar onze mening ook betrekking moeten hebben op de gehele levenscyclus van de voorlopig gekozen middelen op het gebied van energieproductie en -infrastructuur.* En als een dergelijke keuze niet wordt gemaakt de RES te zien als een verkennend document ter voorbereiding op een integrale afweging in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan, het scenario 2 van Cie MER.

¹ Op kaarten van de regio is per uitgangspunt het potentieel aan windmolens geplaatst. In alle gevallen zijn de moderne, grote molens ingetekend op minstens 1500 meter van woonkernen. Er is nog geen rekening gehouden met eisen vanuit Schiphol, met recente uitspraken van de Raad van State dat molens op 800 meter van woningen moeten staan, met erfgoed of met andere beperkingen (pag. 50 ontwerp RES).

² Zie bijlage 1 van het advies van de Cie MER over de RES, hier als bijlage opgenomen.

3 In hoeverre versterkt de RES de verdere verstedelijking van de regio en wil de bevolking dat?

Het streven naar een Regio Metropool Utrecht wordt ondersteund door de Ruimtelijk Economische Koers (REK) en de daarop volgende 'houtschoolschets' Ruimtelijk Economisch Programma (Contour REP), de Regionale Economische Agenda en het landelijk Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Zou het alleen om de RES gaan dan zou het ruimtebeslag ervan mogelijk nog te overzien zijn. De combinatie van regionale en landelijke plannen en programma's zal echter onvermijdelijk leiden tot een versnelde verstedelijking van de regio. Dat gaat ten koste van de waarden en kwaliteiten van de regio zoals deze door de inwoners en de bezoekers worden ervaren. Dat geldt zeker voor de heuvelrug en omgeving die voor de Randstad na de duinen het eerste uitloopgebied zijn voor recreanten en natuurliefhebbers. Willen we deze omgevingskwaliteiten op het gebied van natuur, cultuurhistorie en leefbaarheid opofferen aan direct economisch gewin? En dat terwijl ook ruimer economisch gezien de genoemde waarden van groot belang zijn?

In de ontwerp RES, bijlage 5, pag. 39 wordt een aantal mogelijkheden genoemd om gemeenten te faciliteren vanuit energie-initiatieven. Gedacht wordt aan lokaal economisch profijt voor inwoners, versterking van leefbaarheid van kleine kernen, recreatieve voorzieningen, transitie van landbouw, transitie van landbouwgronden naar natuur en versterken cultuurhistorisch landschap. Wat daarvoor moet worden opgegeven wordt echter niet vermeld, dat zal de tijd leren. Niet alles is echter te combineren al willen sommigen dat ons doen geloven.

Het grootste deel van de bevolking van de provincie ziet de verstedelijking niet zitten. Dat blijkt o.a. uit de enquête die de provincie zelf in het eerste kwartaal van 2018 heeft gehouden in het kader van de voorbereiding van de provinciale omgevingsvisie. Daaruit blijkt dat maar liefst 63,8 % van de respondenten natuur op de eerste plaats zetten, nr. 2 duurzaamheid 35,1%, nr. 3 leefbaarheid 24,3%, 4 gezondheid 19,4%, 5, cultuur 18,9 %, 6 bereikbaarheid 18,8 %, 7 ontspanning 14,9%, 8 veelzijdigheid 13,4%, 9 levendigheid 13,0 % en 10 werkgelegenheid 12,6%. Een dergelijke waardering van natuur blijkt ook uit landelijk onderzoek, maar die wordt niet vertaald in het voorgestelde beleid.

Wij zijn van mening dat de verstedelijking van deze kwetsbare regio niet verder moet worden gestimuleerd³, maar juist sterk moet worden beperkt ten gunste van regio's in Nederland die minder bedeed zijn en waar krimp een rol speelt. Dan kan ook de omvang van het regionale bod voor de RES worden beperkt tot bijvoorbeeld 1 TWh i.p.v. 1,8. Dat kan dan ook betekenen dat het voorgestelde bod van de gemeente Zeist van 2 windmolens (van 5.6 megawatt (!), evenals 35 ha aan zonnevelden navenant kan worden verlaagd.

In de economische krimpgebieden kunnen investeringen, bijvoorbeeld in het kader van MIRT die nu vooral naar de Randstad gaan, juist zorgen voor een opbloei van die gebieden zodat de voorzieningen er op peil kunnen blijven.

4 Zorgt de top down benadering van de RES voor een gebrek aan invloed van de inwoners en van andere belanghebbenden?

Bij de meeste regionale plannen en zeker die van de RES blijkt burgerparticipatie een

³ Zie de in de REP genoemde opgaven voor wonen (104.000 woningen tot 2040) en ook arbeidsplaatsen (80.000 extra arbeidsplaatsen tot 2040). De behoefte aan woningen komt vooral door de instroom van werkzoekenden vanuit economische krimpgebieden in en buiten Nederland.

wassen neus. Wie in Zeist weet eigenlijk wat er op dit gebied gebeurt? Dat is zeker niet alleen te wijten aan de coronacrisis. Het is een mooi excuus maar dat is niet voldoende. Relevante informatie voor de inwoners komt nauwelijks door, laat staan informatie over de te verwachten effecten van voorgestelde keuzen. Heeft de gemeente niet de plicht om burgers en andere belanghebbenden hierover van te voren goed te informeren in plaats van hen later te confronteren met vastgesteld beleid en voldongen feiten? Hoe moet anders het maatschappelijk draagvlak voor de inmiddels gemaakte keuzen tot stand komen?

En hebben de inwoners nog enige invloed? Mogelijk nog iets bij de locatiekeuzen, hoewel die vooral zullen worden bepaald door initiatiefnemers voor zonnevelden e.a. In onze voorlopige reactie d.d. 9 maart 2020 over de verkenningen voor de energieopwekking in Zeist wordt duidelijk, dat de participatie marginaal zal zijn, zie voorwaarden participatie par. 6.2: Op pagina 11 staat daarover: "*De initiatiefnemer beschrijft in het participatieplan wie er op welke wijze worden betrokken en welke inbreng de betrokkenen kunnen leveren op het plan. Doel van het proces is om de lasten te minimaliseren door goede inrichting en afspraken.*" Dit is wel een zeer beperkte opvatting van participatie. Het gaat in feite alleen over het 'hoe' en niet over het 'of.' Duidelijk moet zijn dat alle belanghebbenden, dus ook organisaties, hun visies en opmerkingen zonder restricties vooraf kenbaar kunnen maken.

Kunnen de inwoners van Zeist dan nog over de locatie van zonnevelden, windturbines e.d. invloed uitoefenen bij de opstellen van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan? Zoals het proces er nu naar uitziet ook maar heel beperkt tijdens enkele grotere bijeenkomsten en de Ronde Tafel. Kortom ondanks mooie woorden over burgerparticipatie en maatschappelijk draagvlak gaat het vooral over politiek draagvlak en dat maakt wel een verschil.

Wij pleiten er voor om tijdens de procesgang van de RES burgerparticipatie een volwaardige rol te geven, bij voorkeur ook in samenhang met de door ons gewenste brede Milieu Effect Rapportage.

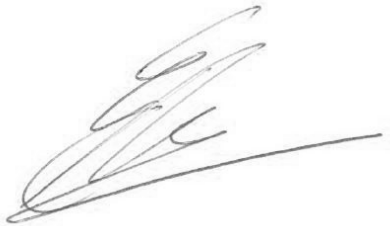
Samenvattend, een pleidooi om:

- Te kunnen beschikken over een valide en betrouwbare schatting van de netto-reductie van broeikasgassen van windturbines, zonnevelden en andere vormen van alternatieve energieopwekking in vergelijking met de huidige fossiele brandstoffen.
- Tijdig met een MER te beginnen zodat er een geïntegreerd RES-MER proces ontstaat. Daarbij niet alleen kijken naar binnenlandse effecten maar ook die in andere landen en naar de gehele levenscyclus van alternatieve energieopwekking inclusief middelen en infrastructuur.
- De verstedelijking van deze kwetsbare regio niet te stimuleren maar juist sterk te beperken ten gunste van regio's in Nederland die minder bedeed zijn en waar krimp een rol speelt. Dan kan ook de omvang van het regionale bod voor de RES worden beperkt tot bijvoorbeeld 1 TWh in plaats van 1,8 waardoor het Zeister bod navenant kan worden verlaagd.

- Burgerparticipatie tijdens de procesgang van de RES een volwaardige rol te geven, bij voorkeur ook in samenhang tot de door ons gewenste brede Milieu Effect Rapportage.

Bijgaand nog **Bijlage 1** van het Advies van de Commissie Milieu Effect Rapportage (Cie MER) d.d. 28 oktober 2019 over het Advies Plan MER-plicht en RES (onder de Omgevingswet).

Met vriendelijke groet,

Stichting Beter Zeist,
Egbert Visscher

BIJLAGE 1: Plan-MER-plicht en RES (onder de Omgevingswet)

Uit: Advies van de Commissie Milieueffectrapportage (Cie MER) / 2019 10 28

“In Nederland (en Europa) moet een strategisch milieueffectrapport (plan-MER) worden gemaakt voor plannen en programma’s in bepaalde sectoren die het kader vormen voor toekomstige besluitvorming over MER-(beoordelings)plichtige projecten. Kijkend naar de toekomst is de vraag wat op grond van de Omgevingswet en het daarop gebaseerde Omgevingsbesluit moet worden verstaan onder een plan of programma. In het verlengde daarvan ligt de vraag of een RES MER-plichtig is.

Voor de term ‘plannen en programma’s’ hanteert de Omgevingswet een algemene definitie (die is ontleend aan de Europese Smb-richtlijn⁴). Er is sprake van een plan of programma als het bevoegde bestuursorgaan en de procedure voor de op- en vaststelling ervan zijn vastgelegd in wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen. Er is echter geen wettelijke bepaling die een RES als zodanig aanmerkt. Ook is onder meer vanwege het ontbreken van jurisprudentie dienaangaande, niet duidelijk wat precies verstaan dient te worden onder een bestuursrechtelijke bepaling.

Het is zeker niet uit te sluiten dat de Nationale Omgevingsvisie en het Klimaatakkoord als zodanig zijn aan te merken. Het ontwerp van de Nationale Omgevingsvisie bevat immers het voornemen RES-en op te stellen⁵. En in het Klimaatakkoord is de procedure van totstandkoming van een RES beschreven, en zijn de daarbij betrokken bestuursorganen (die tezamen het bevoegd gezag vormen) benoemd⁶. Er kan dus een MER-plicht ontstaan, als een RES kaderstellend is voor latere besluiten over energieprojecten. Zekerheid daarover is op dit moment echter niet te geven.”

⁴ Zie bijvoorbeeld pagina 5 paragraaf 3.3 van de handreiking van de Europese Commissie hierover, https://ec.eu-ropa.eu/environment/archives/eia/pdf/030923_sea_guidance_nl.pdf.

⁵ Zie onder meer pag. 78 van het MER voor de NOVI, beleidskeuze 1.4: “...We realiseren de opgave van duurzame energie met oog voor de kwaliteit van de omgeving en combineren deze zo veel mogelijk met andere functies. Voor de inpassing op land van de opgave voor duurzame energie worden regionale energiestrategieën opgesteld ...”

⁶ Zie hiervoor pagina’s 222 t/m 228 uit het Klimaatakkoord (versie 28 juni 2019).